

HVIDDING SKOLE

EN AF DE GAMLE SKOLER I TJELE KOMMUNE

En lov om fattigvæsenet havde ganske vist pålagt forældrene at lade deres børn søge skole; men mange steder nøjedes man med degnelæsning en gang om ugen. Før 1741 var der i Viborg amt ikke tale om organiserede skoleforhold. Før dette tidspunkt var der i amtet kun 28 landsbyskoler, hvoraf kun 18 var lovformelig funderet.

Forordningen af 1739 giver faste regler for skolehusets udseende: Det skal være en 8-10 fag, af god bondebygning, dvs. med egestolper, fodstykke, fyrretømmer, klinede vægge og halmtag. Skolestuen skulle være så stor, at alle børn "deri beqummeligen kan rummes, og ved et langt Skillerum eller Træværk deeles i 2nde Parter, saa at Pigerne sidde adskildte fra Drengene."

Formålet med undervisningen angives til, at "Børn skal undervises, til de kan læse og ved deres Kristendom."

En af de første skoler i den nuværende Tjele kommune var Hvidding skole. I Foulum holdtes skole før 1724, men der fandtes ikke skolehus før 1737. I Vejrum oprettedes der skole i 1724, samme år som bymændene i Hvidding byggede en skole, hvor der undervistes fra mortensaften til påske. Denne skole blev bygget på "grandejord", som den første lærer Anders Nielsen (1724-58) fik i fæste "så længe han vil læse med deres (bymændenes) børn uden afgift"

- han fik dog 12 skæpper rug årligt. I Danske lov af 1683 blev kirkeejerne pålagt at skaffe degnebolig, hvor der ingen var, men disse bestemmelser var svære at få gennemført, ofte måtte degnen bo i gadehus eller som tilfældet var i Hvidding være fæstebonde.

Ifølge oplysninger fra 1773 er skolen funderet af grev Scheel. Hviddingbønderne var nemlig dengang fæstere under ejeren af Skjern, Chr. Scheel til Gl. Estrup.

I fundatsen står: "har han lyst og evne til at bryde sig et stykke jord op i heden eller ved en udside, hvor så kunne falde, skal han være det næst for andre, men ellers have vi lovet at indkaste ham et lidet stykke jord ved skolehuset til en kålhave og liden toft og hjælpe ham med at inddige det med jords tilkørsel i belejlig tid, om fornøden gøres, hvorved han dog selv skal bestræbe at hjælpe til med".

Den næste lærer ved Hvidding skole, vi har oplysninger om, er ifølge folketællingen af 1787 Knud Petersen, skoleholder, på dette tidspunkt 65 år og gift anden gang med Karen Jensdatter. De har sammen en ugift datter på 27, Dorthe Knudsdatter, der bor hjemme, og som moderen er opført som væverske. I præsteindberetningen til Viborg Stift 1771 oplyser præsten H. Kopp, fra Worning præstegård, at skolen i Hvidding vedligeholdes af bymændene. Den nuværende skoleholder Knud Petersen er ikke studiosus. "Hans løn er 12 skæpper rug og 4 rigsdaler, som er ham akkorderet af by-

mændene, og næsten 2 rigsdaler i højtidsoffer af Worning huse og tjenestefolk."

Indtægterne ved skolekaldet har ikke været store, derfor har hustruen og datteren hjulpet til med at forsørge familien.

Knud Petersen, født 1722, var lærer ved Hvidding skole 1758-92. Efterfølgeren Willatz Christensen, født 1756 og lærer ved skolen 1792-1805, giftede sig med forgængerens datter, Dorthe Knudsdatter.

Den næste skoleholder, Anders Jensen Bach, født 1781, og gift med Kirsten Sørensen, Hvidding, virkede kun ved skolen i få år: 1805-13.

Efter ham følger i embedet Lauritz Vognsen, der er født 1786 i Nørbæk og skoleholder i Hvidding 1813-53.

Han er dimitteret fra Nørbæk præstegård 1820, gift 1824 med Kirsten Andersdatter i Hvidding. I 1791 oprettedes det første seminarium i Blågård, men de første seminarier kunne ikke uddanne lærere nok i begyndelsen, derfor kunne en "læreruddannelse" også fås i nogle enkelte præstegårde, Nørbæk præstegård er dog ikke at opfatte som et egentlig præstegårdsseminarium.

Fra 1853-60 er Peder Andersen lærer i Hvidding, senere kom han til Hammershøj skole.

Jens Sørensen, født 1829, fulgte i 1860 og var lærer ved skolen til 1888, hvor han blev entlassen (afskediget) på grund af svagelighed. Han er den første af lærerne ved Hvidding skole, der er dimitteret fra et lærerseminarium, Ranum 1850. Han var gift med Ane Cathrine Christensdatter fra Grønning.

Næste mand i embedet var Vilhelm Christensen, 1888-1924. Han var lærersøn fra Lem ved Randers, født her 1859, dimitteret 1878 fra Jelling seminarium.

I 1924 kom Jens Søgård, født 1889 i Hårby, til Hvidding skole, hvor han virkede til 1954. Den sidste lærer ved skolen var Birge Verner Heine Petersen fra 1955 til skolens nedlæggelse 1963.

Den første skolebygning fra 1724 blev nedrevet 1855 og erstattet af en ny. Den næste skole blev opført 1928. Gårdmændene Søren Byrialsen og Ingvar Sørensen solgte to parceller matr. nr. 11v på 1½ album og nr. 2oc på 1 fjerdingkar og 1½ album til Vorning, Kvorning, Hammershøj kommune til opførelse af en skolebygning og lærerbolig. Købesummen var 250 kr. kontant pr skpl. (?), der skulle betales ved skødets underskrivelse. Arealet af de to parceller udgjorde henholdsvis 820m² og 3410 m², dvs. købesummen udgjorde 1533 kr. og 72 øre. Denne bygning fungerede til skolen blev nedlagt. På nedlæggelsestidspunktet havde skolen 14 elever fordelt på tre årgange, mens den i 1940 havde 32 elever.

Denne artikel har været bragt i årsberetningen 1984 fra Tjele Lokalhistorisk Arkiv.